

**Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi / Journal of
Divinity Faculty of Kastamonu University**
e-ISSN 2717-901X
Cilt/Vomume:4, Sayı/Issue:1, Eylül/September, 2020

İmam Şâfiî'nin (ö. 204/820) Hayatı ve Bazı Meziyetleri
Life and Some of The Virtues of Imâm Shâfi'î (d. 204/820)

Eyyup AKDAĞ

**Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü,
Tasavvuf Anabilim Dalı, Kastamonu/Türkiye**

Assistant Professor, Kastamonu University, Divinity Faculty, Department of Basic Islamic Sciences,
Department of Sufism, Kastamonu/Turkey

eyyupakdag5@hotmail.com

orcid.org/0000-0002-1173-323X

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü: Araştırma Makalesi / **Article Type:** Research Article

Geliş Tarihi: 17 Mayıs 2020 / **Date Received:** 17 May 2020

Kabul Tarihi: 19 Ağustos 2020 / **Date Accepted:** 19 August 2020

Yayın Sezonu: Eylül 2020 / **Pub Date Season:** September 2020

Cilt: 4, **Sayı:** 1, **Sayfa:** 75-91 / **Volume:** 4, **Issue:** 1, **Pages:** 75-91

Atıf / Citation: Akdağ, Eyyüp. "İmam Şâfiî'nin (ö. 204/820) Hayatı ve Bazı Meziyetleri [Life and Some of The Virtues of Imâm Shâfi'î (d. 204/820)]". *Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* - *Journal of Divinity Faculty of Kastamonu University* 4/1 (2020), 75-91.

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımıyla taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/kuifd>

mailto: ilafdergi@kastamonu.edu.tr

Kastamonu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Kastamonu/Türkiye
Kastamonu University Faculty of Divinity, Kastamonu/Turkey
Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

İmam Şâfiî, İslâm ilim tarihinin önemli ve en etkili şahsiyetlerinden birisidir. Kendisine nisbet edilen Şâfiî mezhebinin kurucusu olan İmam Şâfiî, Kureyş kabilesine mensuptur. İlminin yüksekliğinden dolayı, Hicrî ikinci asrın müceddidliğine layık görülmüştür. Erken yaşta ilim tahsiline başlayan İmam Şâfiî, gençlik yıllarında ilimde zirve isim olmuş ve on beş yaşında fetva vermeye başlamıştır. İmâm Şâfiî, görüş ve düşünceleriyle büyük bir Müslüman topluluğunun teveccühünü kazanmıştır. Onun hakkında yapılan çalışmalarda, daha ziyade fıkıh, hadis, kelâm ve edebiyat gibi İslamî ilim dallarındaki görüş, düşünce ve yaklaşımları ön plana çıkarılarak konu edinildiği görülmektedir. Bu çalışmada ise bu alanların dışında İmam Şâfiî'nin ibadet, atıcılık ve tıp olmak üzere üç alandaki meziyet ve hassasiyetleri konu edinildiği gibi ayrıca hayatı da genel hatlarıyla ifade edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Tasavvuf, İmam Şâfiî, İbadet, Atıcılık, Tıp.

Life and Some of The Virtues of Imâm Shâfiî (d. 204/820)

Abstract

Imâm Shâfiî 'i is one of the most important and influential figures in the history of Islamic science. Imâm Shâfiî 'i, who is the founder of the Shafi'i sect, is a member of the Qurayshi tribe. Due to the high level of his knowledge, he was deemed worthy of the mujaddid of the 2nd century Hijri. Imâm Shâfiî 'i, who started his education in science at an early age, became the most important name in science during his adolescence and started giving fatwa at the age of fifteen. Imâm Shâfiî 'i, with his opinions and thoughts, won the favor of a large Muslim community. It is observed that views, thoughts, and approaches in Islamic sciences such as fiqh, hadith, kalam and literature are brought to the fore and they were the subject in the studies conducted about him. In this study, the virtues and sensitivities of Imâm Shâfiî 'i in three areas, namely worshiping, shooting, and medicine is discussed. Additionally, in this research, the life of Imâm Shâfiî 'i is expressed in general terms.

Keywords: Sūfism, Imâm Shâfiî, Worship, Shooting, Medicine.

Giriş

Ahmed b. Hanbel (ö. 241/855) "Allah'ın, her yüzyılın başında Muhammed ümmetine bir müceddid göndereceğini"¹ ifade eden hadisi delil getirerek ilk yüzyıl müceddidinin Ömer b. Abdülazîz (ö. 101/720); ikinci yüzyıl müceddidinin ise İmam Şâfiî olduğunu ifade etmiştir.² Ahmed b. Hanbel'in bu kanaatı ulema tarafından genel kabul görmüştür. Ebû Ya'kûb İshâk b. Râhûye (ö. 238/853), Ebû Recâ' Kuteybe b. Saîd (ö. 240/855) ve Ebû Dâvud b. el-Eş'as es-Sicistânî (ö. 275/889) gibi birçok önemli isim de İmam Şâfiî'nin "imâm" mertebesinde olduğunu belirterek ilminin yüksekliğini ifade etmişlerdir.³

Ahmed b Hanbel, ikinci yüzyıl müceddidliğine layık gördüğü üstadı İmam Şâfiî'nin bütün Müslümanlar ve bütün eli kalem tutan insanlar üzerinde bir hakkının olduğunu ifade ederken, Yahyâ b. Ma'în (ö. 233/848) de: "Nasıl ki güneş ışık verip dünyaya hayat veriyorsa İmam Şâfiî de aynı şekilde insanlara hayat vermektedir" diyerek İmam Şâfiî'nin yüceliğini beyan etmiştir.⁴

Ulemanın takdir ve övgüsünü kazanan İmam Şâfiî'nin ilminin temelinde Kur'ân ve sünnete olan üstün hâkimiyet ve vukûfiyeti yer almaktadır. Genç yaşlarda elde ettiği bu hâkimiyet ve vukûfiyeti İmam Şâfiî meydan okurcasına şu şekilde ifade etmiştir: "Bana istediğiniz soruyu sorun! Sorunuzun cevabını Allah'ın kitabı ve Hz. Peygamber'in (a.s.) sünnetinden vereceğim."⁵

İlim öğrenmeyi ve ilim talep etmeyi en faziletli nafile ibadetlerden birisi kabul eden İmam Şâfiî, sadece kuru bir ilim tahsiliyle yetinmemiştir. O, ilim ve amel bütünlüğünü savunmuştur. İlim şerefine nâil olduğu gibi amel şerefine de nâil olmuştur. Bu manada ilmi; "hıfzedilen değil fayda veren" olarak görmüştür.⁶ İmam Şâfiî ilim ve âmel dışında hikmet

¹ Ebû Dâvud, "Melâhim", 1; Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, thk. es-Seyyid Ahmed Sakar (Kahire: Mektebetü Dâri't-Türâs, 1390/1970), 1/53.

² Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/55; Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, *Ma'rifetü's-sünen ve'l-âsâr*, thk. Abdulmu'tî Emîn Kal'açî (Pâkistân: Câmi'atü'd-Dirâsâti'l-İslâmiyye, 1412/1991), 1/208; Ebu'l-Kâsım Alî b. el-Hasan İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, nşr. Muhibiddîn Ebî Sa'îd Ömer b. Ğarâme el-'Amravî (Beyrût: Dârü'l-Fikir, 1415/1995), 51/267, 338; el-Mübârek b. Muhammed el-Cezerî İbnü'l-Esîr, *eş-Şâfiî fi serhi Müsnedi's-Şâfiî*, thk. Ahmed b. Süleyman, Ebû Temîm Yâsir b. İbrahim (Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1426/2005), 1/50; Ebû'l-Fidâ İsmail b. Ömer İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-nihâye*, nşr. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî (Kâhire: Dârü Heçr, 1418/1997), 10/276.

³ Ebû Ömer Yûsuf b. Abdullah el-Kurtubî, *Câmi'u beyâni'l-ilim ve fadhîhi*, thk. Ebi'l-Eşbâl ez-Züheyri (Su'ûdiyye: Dâru İbni'l-Cevzî, 1414/1994), 2/1113; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/359; Cemâleddîn Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-safve*, nşr. Hâlid Mustafâ Tarrûsî (Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî, 1433/2012), 392; İbn Hacer el-'Askalânî, *Tevâli't-te'sîs li me'âli Muhammed b. İdris*, thk. Ebu'l-Fedâ Abdullah el-Kâdî (Beyrût: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1406/1986), 47, 82.

⁴ İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/349-359; 'Askalânî, *Tevâli't-te'sîs*, 30.

⁵ Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, thk. Muhammed Abdulkadir 'Atâ (Mekke: Mektebetü Dâri'l-Bâz, 1414/1994), 5/212, rivayet no: 9835; Beyhakî, *Ma'rifetü's-sünen*, 7/476; Ebû Nu'aym Ahmed b. Abdullah İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ* (Beyrût: Dârü'l-Kütübi'l-Arabî, 1394/1974), 9/105.

⁶ «سَمِعْتُ الشَّافِعِيَّ، مَرَارًا كَثِيرَةً يَقُولُ: «لَيْسَ الْعِلْمُ مَا حِطَّ. الْعِلْمُ مَا نَفَع.» Bk. İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 9/123.

alanında da şereflenmiştir. Onun bir şerefi de Hz. Peygamber (a.s.) ile aynı soydan olmasıdır.⁷

Kaynaklarda İmam Şâfiî'nin; sikâ, emîn, adl, zühd, vera', takvâ, güzel ahlak ve güzel yaşantı gibi pek çok meziyetleri ön plana çıkarılmaktadır.⁸ Bu manada Halife el-Me'mûn'un (ö. 218/833) şu sözü dikkat çekicidir: "Muhmamed b. İdrîs eş-Şâfiî'yi her konudan imtihan ettim ve onu hep kâmil buldum."⁹

Bu araştırmanın İmam Şâfiî'nin bütün meziyetlerini konu edinmek gibi bir iddiası yoktur. Esas olarak bu araştırma İmam Şâfiî'nin hayatı ile beraber ibadet, atıcılık ve tıp olmak üzere bazı meziyet ve düşüncelerini konu edinecektir.

1. İmam Şâfiî'nin Hayatı

Künyesi Ebû Abdullah, adı ise Muhammed b. İdrîs'tir. Büyük dedesi Şâfiî b. es-Sâib'e izafetle kendisine Şâfiî ismi nisbet edilmiş ve bu nisbetle de tanınmış ve meşhur olmuştur. Şâfiî b. es-Sâib gençlik yıllarında Hz. Peygamber'e (a.s.) mülâkî olmuş bir şahıstır.¹⁰ Kaynaklarda bir kuşak daha büyük dedesi es-Sâib b. 'Ubeyd'in Bedir savaşına müşrikler safında Benî Hâşim'in bayraktarı olarak katıldığı ve esir düştüğü belirtilmektedir. Fidyeye vererek esaretten kurtulan es-Sâib b. 'Ubeyd, daha sonra Müslüman olmuş ve sahâbe zümresine dâhil olmuştur. Hz. Peygambere (a.s.) çok benzeyen es-Sâib b. 'Ubeyd'e: "Fidyeye vermeden önce Müslüman olduğumu ilan etseydin ya, bu sayede fidye vermekten kurtulurdun" denildiğinde: "Müslümanların fidyesini vermemezlik edemezdim" diyerek asil bir şahsiyet olduğunu bu olayda göstermiştir.¹¹

⁷ Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Ebî Hâtim er-Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî ve menâkıbuhû*, thk. Abdülğani Abdülhâlik (Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1424/2003), 72; İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 99/63, 119; Şemseddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehabî, *Târîhu'l-İslâm ve vefayâtü'l-meşâhir ve'l-e'lâm*, nşr. Ömer Abdüsselam Tedmirî (Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, 1407/1987), 14/327.

⁸ Ebu's-Se'âdât el-Mübârek b. Muhammed el-Cezerî İbnü'l-Esîr, *Câmi'u'l-usûl fi ehâdisi'r-Rasûl*, thk. Abdülkadir el-Arnâûd (Beyrût: Mektebetü'l-Halvânî, 1391/1971), 12/869.

⁹ İbnü'l-Esîr, *Câmi'u'l-usûl*, 12/868; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/314.

¹⁰ Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 29; Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/77; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/267, 274; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/304-306; Ebu'l-Kâsım Abdülkerîm b. Muhammed el-Kazvînî, *Şerhu Müsnedi's-Şâfiî*, thk. Ebû Bekir Vâil Muhammed Bekir Zehrân (Katar/ Vüzâratü'l-Evkâf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1428/2007), 1/12; İbn Hallikân, *Ebû'l-Abbâs Şemseddîn Ahmed b. Muhammed, Vefayâtü'l-a'yân ve enbâu ebnâu'z-zaman*, thk. İhsân Abbâs (Beyrût: Dâru Sâdir, 1994), 4/163; Ekrem Yûsuf Ömer el-Kavâsî, *el-Medhal ilâ mezhebi'l-İmâmi's-Şâfiî* (Ürdün: Dâru'n-Nefâis, 1423/2003), 34; Abdülğani ed-Dekar, *el-İmâmü's-Şâfiî* (Dımaşk: Dâru'l-Kalem, 1417/1996), 29; Hilmîzâde İbrâhim Rifat, *Menâkıb-ı Hazret-i İmâm-ı Şâfiî yâhud Bir Hâtıra* (Dersaadet: Şirket-i Mürettibiyye Matbaası, 1318), 13.

¹¹ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/78-85; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/274; İbnü'l-Esîr, *eş-Şâfiî fi şerhi Müsnedi's-Şâfiî*, 1/35; 'Askalânî, *Tevâlî't-te'sîs*, 35, 37; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/274; Kazvînî, *Şerhu Müsnedi's-Şâfiî*, 1/15; Dekar, *el-İmâmü's-Şâfiî*, 31; Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyn el-Beyhakî, *Ahkâmü'l-Kur'ân li's-Şâfiî*, nşr. Abdülğani Abdülhâlik (Kâhire: Mektebetü'l-Hâncî, 1414/1994), 5; İbnü'l-Esîr, *Câmi'u'l-usûl*, 12/868.

Kureyş kabilesine mensup olan İmam Şâfiî'nin soyu, dokuzuncu kuşak dedesi Abdümenâfta, Hz. Peygamber Efendimizin nesebiyle birleşmektedir.¹² İmam Şâfiî'nin babası İdrîs b. el-'Abbâs hakkında Tebâleli olduğunun dışında çok fazla bir şey bilinmemektedir. Tebâle, o zaman Yemen yolunda bulunan meşhur bir beldedir. Medine-i Münevvere'yi mesken tutan baba İdrîs b. el-'Abbâs, daha sonraki zamanlarda şehri terk ederek Askalân'a gelmiş; burada ikâmet etmiş ve burada da vefat etmiştir. Baba tarafından Kureyşî olan İmam Şâfiî, anne tarafından ise genel olarak Ezdî kabul edilse de bazı rivayetlerde onun da Kureyşî olduğu ifade edilmektedir. Bu rivayetlere göre İmam Şâfiî'nin annesi Fâtıma bint. 'Ubeydullah'ın nesebi Ali b. Ebî Tâlib'e (ö. 40/661) dayanmaktadır. Fıtraten güzel ahlâk sâhibi olan Fâtıma bint. 'Ubeydullah; zeki, kanaatkâr, ibadet ehli ve ilmi seven bir kadındır.¹³

İmam Şâfiî'nin Ebû Hanîfe'nin vefat yılı olan 150/767 tarihinde doğduğu ve elli dört yıl ömür sürdüğü hususunda ittifak olsa da doğum yeri konusunda aynı ittifak söz konusu değildir. Doğum yeri olarak Gazze, Askalân ve Yemen olmak üzere üç yere işaret edilmektedir. Genel kabul İmam Şâfiî'nin Gazze'de doğduğu şeklindedir.¹⁴

Fakir bir ailede dünyaya gelen İmam Şâfiî iki yaşına geldiğinde babası İdrîs'i kaybetmiştir. Anne Fâtıma, yetim kalan oğlunu, nesebinin zâyî olmaması için Gazze'den alarak baba tarafından akrabalarının bulunduğu Mekke'ye götürmüştür.¹⁵ Mekke'de yeni bir hayat kuran anne Fâtıma, maddî yönden sıkıntı çekse de üstün meziyette gördüğü oğlunu ilme teşvik etmiştir. Annesinin teşvikiyle ilme başlayan İmam Şâfiî yedi yaşında Kur'ân'ı on yaşında da *Muvattâ'*yı tamamen ezberlemiştir.¹⁶

Bu yıllar İmam Şâfiî'nin maddî açıdan çok sıkıntı çektiği yıllar olmuştur. Babasını küçük yaşta kaybeden ve yetim kalan İmam Şâfiî, annesinin kit kanaat desteğiyle tahsil

¹² Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/43; İbnü'l-Esîr, *eş-Şâfiî fi şerhi Müsnedi's-Şâfiî*, 1/35; Kavâsî, *el-Medhal*, 34; Dekar, *el-İmâmü's-Şâfiî*, 35.

¹³ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/85; İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 99/68; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/275; 'Askalânî, *Tevâli't-te'sîs*, 12; İbnü'l-Esîr, *eş-Şâfiî fi şerhi Müsnedi's-Şâfiî*, 1/35; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/132, 307; Kavâsî, *el-Medhal*, 35-42.

¹⁴ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/48, 71-80; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 17-21; İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 9/67; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/280; İbnü'l-Esîr, *eş-Şâfiî fi şerhi Müsnedi's-Şâfiî*, 1/37; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/305-307; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/274; Ebu'l-Abbâs Şemsüddîn Ahmed b. Muhammed b. Hallikân, *Vefayâtü'l-a'yân ve enbâu ebnâi'z-zamân*, nşr. İhsân Abbâs (Beyrut: Dâru Sâdir, 1994), 4/165; İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-safve*, 391; Kazvînî, *Şerhu Müsnedi's-Şâfiî*, 1/12; İbn Hallikân, *Vefayâtü'l-a'yân*, 4/164; Kavâsî, *el-Medhal*, 35-42; İbnü'l-Esîr, *Câmi'u'l-usûl*, 12/868.

¹⁵ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/73, 92; Beyhakî, *Ma'rifetü's-sünen*, 1/202; İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 9/67; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/280; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/305-307; İbnü'l-Esîr, *eş-Şâfiî fi şerhi Müsnedi's-Şâfiî*, 1/35; İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-safve*, 391; Beyhakî, *Ahkâmü'l-Kur'ân li's-Şâfiî*, 5.

¹⁶ Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 22; İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 9/73; Ebû Bekir Ahmed b. Ali el-Hatîb el-Bağdâdî, *Târîhu Bağdât*, thk. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf (Beyrut: Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, 1422/2002), 2/401; 'Askalânî, *Tevâli't-te'sîs*, 54; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/308-310; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/275; İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-safve*, 391; İbn Hallikân, *Vefayâtü'l-a'yân*, 4/164.

hayatına devam etmiştir. İmam Şâfiî maddî zorluklarını kendi diliyle şu şekilde ifade etmiştir: “Annemin ne muallime verecek ne de kırtasiye malzemesi alacak bir parası vardı. Ben bulduğum uygun kemik parçalarına notlarımı kaydederek tahsil hayatıma devam ederdim.”¹⁷

İmam Şâfiî bir yandan *Kur'ân ve Muvattâ'*yı ezberlerken bir yandan da Arapça'da mâhirleşmek için Arap şiirine yönelmiştir. Bu amaçla Mekke yakınındaki Hüzeyl kabilesinin de yer aldığı birçok Arap kabilelerini dolaşmış ve onların yanında uzun süre kalmıştır. Hüzeyl kabilesi Arapların en fasih konuşan kabilesi kabul edilmektedir. Bu kabilelerin yanında kalarak Arapça dil bilgisini ve edebî neşvesini geliştiren İmam Şâfiî, lisan konusunda 'hucet' kabul edilmiştir.¹⁸ İmam Şâfiî talebelerine lisanın önemini sık sık hatırlatmıştır. Bu konuda şu tavsiyesi dikkat çekmektedir: “Arapçayı öğrenin! Çünkü Arapça dili, aklı sağlamlaştırır ve mürüvveti de ziyadeleştirir.”¹⁹

İmam Şâfiî'nin Mekke'de ders aldığı hocaları arasında Müslim b. Hâlid ez-Zencî (ö. 179/795) ve Süfyân b. 'Uyeyne (ö. 198/814) ön plana çıkmaktadır.²⁰ Tebeu't-tâbiî'nin önde gelen fıkıhçıları arasında gösterilen Zencî harem bölgesinin şeyhi, imamı ve müftüsüdür. İmam Şâfiî'nin ilmî ve manevî şahsiyetinin teşekkülünde bu hocasının yeri büyüktür. Zencî, İmam Şâfiî'nin hem hocası hem mürşidi hem de mürebbisidir. Zencî'nin tavsiyesi üzerine şiire ilgisini zayıflatan İmam Şâfiî, fıkha yönelerek üstadının fikhını tevârüs etmiştir. Hocasının sevgi ve takdirini kazanan İmam Şâfiî on beş yaşına geldiğinde icâzetini alarak fetva vermeye başlamıştır. İmam Şâfiî'nin erken yaşta hocasından aldığı bu icâzet, kendisine güvenini artırmış ve ününün yayılmasına vesile olmuştur.²¹

Mekke'deki diğer bir hocası Süfyân b. 'Uyeyne ise Kûfe doğumludur. Mekke'de ikâmet eden Süfyân b. 'Uyeyne hadis ilimlerinde “imam” kabul edilmektedir.²² İmam Şâfiî, Süfyân b. 'Uyeyne'yi ilim konusunda mertebe olarak İmâm Mâlik'e yakın görmüştür. O, bu konuda: “Eğer İmâm Mâlik ve Süfyân b. 'Uyeyne olmasaydı Hicâz ilmi yok olurdu” diyerek her iki hocasının önemini ifade etmiştir.²³ İmam Şâfiî, üstadı Süfyân b. 'Uyeyne'nin sevgi ve

¹⁷ Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 20; Kurtubî, *Câmi'u beyâni'l-ilim*, 1/413; İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 9/76.

¹⁸ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/96, 102, 2/ 41-61; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 102; İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 9/77; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/297; 'Askalânî, *Tevâli't-te'sîs*, 12; İbnü'l-Esîr, *eş-Şâfiî fi şerhi Müsnedi's-Şâfiî*, 1/40; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/305-316; İbnü'l-Cevzî, *Sifatü's-safve*, 391; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/275; Kazvînî, *Şerhu Müsnedi's-Şâfiî*, 1/12.

¹⁹ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/282; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/374.

²⁰ Bağdâdî, *Târîhu Bağdât*, 2/392; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/277; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/305; İbnü'l-Cevzî, *Sifatü's-safve*, 391; Dekar, *el-İmâmü's-Şâfiî*, 10.

²¹ Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 30; Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/96-97, 2/239; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/306; İbnü'l-Esîr, *eş-Şâfiî fi şerhi Müsnedi's-Şâfiî*, 1/51; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/275; Beyhakî, *Ahkâmü'l-Kur'ân li's-Şâfiî*, 6; İbn Hallikân, *Vefayâtu'l-a'yân*, 4/164.

²² İbnü'l-Cevzî, *Sifatü's-safve*, 383; Kavâsî, *el-Medhal*, 49.

²³ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/502; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 157.

takdirini kazanmıştır. Süfyân b. 'Uyeyne daha sonraki yıllarda kendisine yöneltilen birçok soruyu İmam Şâfiî'ye havale etmiş ve ondan fetva alınmasını istemiştir.²⁴

İmam Şâfiî'nin Mekke dışında tahsil hayatını geçirdiği bir diğer şehir de Medine'dir. Medine vâlisi olan amcaoğlunun teşvikiyle on üç yaşında Mekke'yi terk edip Medine'ye gelen İmam Şâfiî, burada İmâm Mâlik'in (ö. 179/795) ders halkalarına katılmıştır. Daha önce ezberlediği *Muvattâ'*yı bizâtihi İmâm Mâlik'in kendisine arz etmiştir. İmâm Mâlik'in takdir ve hayranlığını kazanan İmam Şâfiî, üstadının vefatına kadar onun yanından ayrılmamış ve ondan hadis dışında diğer ilimleri de tahsil etmiştir.²⁵ İmam Şâfiî, İmâm Mâlik'in şu ikazına hayatı boyunca dikkat etmiştir: "Allah senin kalbine bir nur atmıştır. Bu nuru ma'siyetle söndürme."²⁶

İmam Şâfiî, üstadı İmâm Mâlik'e hep özel bir sevgi beslemiş ve onun ilmine hayran kalmıştır. Onu karanlığı aydınlatan bir yıldız olarak görmüş ve *Muvattâ'*yı da Kur'ân'dan sonra en sahih hadis kitabı olarak kabul etmiştir. Hadis konusunda İmâm Mâlik'in üstünde bir otorite kabul etmemiş ve ondan gelen rivayetlere sınıksız sarılmıştır.²⁷ *Hilyetü'l-evliyâ* adlı eserde kaydedildiğine göre İmam Şâfiî, "*Muvattâ'*ya baktıkça fehminin arttığını" ifade etmiştir.²⁸

İmam Şâfiî'nin Medine dönemi yaklaşık on altı yıl sürmüştür. O, bu süre boyunca Mâlikî fıkhnı derinlemesine öğrenmiş ve bu mezhebe göre fetvalar vermeye başlamıştır. İmam Şâfiî bu süre zarfında sürekli Medine'de kalmamış annesini ziyaret için sık sık Mekke'ye gidip gelmiştir. Bunun dışında diğer İslam beldelerine de bazı yolculuklar yapan İmam Şâfiî, İmâm Mâlik'in 179/795 yılında vefatıyla Medine dönemini noktalamış ve Mekke'ye geri dönmüştür. Maddi sıkıntıları devam eden İmam Şâfiî bu süreçte iş arayışında bulunmuştur.²⁹

Bu arayış içinde iken Yemen vâlisi Mekke'ye gelmiş ve İmam Şâfiî'ye Negrân'a yönetici olması konusunda teklifte bulunmuştur. Teklifi kabul eden İmam Şâfiî Negrân'da resmî görevine başlamıştır. O zaman Negrân Yemen'e bağlı bir belde hüviyetindedir. Bu beldede Hâris oğulları ile Sekîf'in mevâilileri yoğunluktadır. Bu kabileler güç, kuvvet ve kalabalıklarına güvenerek zulüm icra etmektedirler. İmam Şâfiî toplumda güveni tesis etmek için ilk önce haksızlıklara karşı mücadele ederek görevine başlamıştır. Bu mücadeleden hoşnut olmayanlar Halife Hârûn er-Reşîd'e (ö. 193/809) İmam Şâfiî'nin

²⁴ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/338, 2/240; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/306.

²⁵ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/100-102; İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 9/69; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/276, 286, 295; İbnü'l-Esîr, *eş-Şâfiî fi şerhi Müsnedi's-Şâfiî*, 1/39; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/305-310; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/275; Dekar, *el-İmâmü's-Şâfiî*, 73-80.

²⁶ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/104; Beyhakî, *Ahkâmü'l-Kur'ân li's-Şâfiî*, 9.

²⁷ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/503-507; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 150-153.

²⁸ İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 6/318, 329, 9/70.

²⁹ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/106-114, 131, 148, 160-165; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 26, 58; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/283-287; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/275; Ebû Zehra, *İmam Şâfiî*, 25-27.

Abbâsî hilâfetine karşı çıktığı suçlamasıyla şikâyetle bulunmuşlardır. Bu suçlamalarda Yemen vâlisinin de etkisi büyüktür. Vâli, Negrân'da yaptığı haksızlıklara karşı çıkan İmam Şâfiî'yi Şi'a taraftarı olmakla suçlamış ve bu şekilde şikâyet etmiştir. Hârûn er-Reşîd suçlamaları tedkik etmek için İmam Şâfiî'nin huzuruna getirilmesini emretmiştir. Bir süre hapiste kaldıktan sonra Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'nin (ö. 189/805) de hazır bulunduğu mecliste sorguya çekilen İmam Şâfiî, Şeybânî'nin hüsn-i şehâdeti ile Hârûn er-Reşîd'in de ikna olmasıyla bu suçlamalardan beraat etmiştir.³⁰

İmam Şâfiî sorgudan kurtulduktan sonra beş yıla yakın bir süre Bağdat'ta kalmaya devam etmiştir. Çünkü Bağdat, hilafetin başkenti, kütüphane ve âlimlerin çok olduğu merkezî bir yer konumundadır. İmam Şâfiî, Bağdat'ta başta Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî olmak üzere birçok âlimden ilim tahsil etmiştir. İmam Şâfiî'nin ilmî şahsiyetinin şekillenmesinde Şeybânî'nin yeri büyüktür. Ebû Hanîfe'nin en önde gelen talebeleri arasında yer alan Şeybânî, Süfyân es-Sevrî'den hadis, İmâm Mâlik'ten de Medine ilmini almıştır. Şeybânî, Ebû Yûsuf'un 182/798 yılındaki vefatından sonra Bağdat'ın en etkili ilmî şahsiyetlerinden birisi olmuştur. Şeybânî'nin takdirini kazanan İmam Şâfiî, hocasının ilmüne vâris olmuş ve bazı konularda da yer yer ona itirazda bulunmuştur. Şeybânî'den bir deve yükü kitap yazan İmam Şâfiî, hocası hakkında şunları söylemiştir: "Benim gözlerim Muhammed b. Hasan gibisini görmedi, kadınlar da onun gibisini doğurmadı."³¹

İmam Şâfiî Bağdat'ta kaldığı süre zarfında Halife Hârûn er-Reşîd ile de samimi ilişkiler kurmuştur. Hârûn er-Reşîd, İmam Şâfiî'yi tanıdıkça ona daha derin saygı ve sevgi beslemiştir. Bu manada Ebû Bekir el-Beyhakî'nin (ö. 458/1066) beyanına göre İmam Şâfiî Hârûn er-Reşîd'i ziyarete gittiğinde Hârûn er-Reşîd şu ifadeleri kullanmıştır: "Allah benim âilemde de senin gibileri çoğaltsın."³² İbn 'Asâkir (ö. 571/1176) de Halife Abdullah el-Me'mûn'un (ö. 218/833) şu ifadesini eserine kaydetmiştir: "Babam Hârûn er-Reşîd, İmam Şâfiî ile Allah'a tevessül ederdi."³³

Hârûn er-Reşîd'in sevgi ve takdirini kazanan İmam Şâfiî, Abdullah el-Me'mûn'un hilafete seçilmesinde de etkili olmuştur. Kaynaklarda Me'mûn'un insanlardan bey'at almak için minbere çıktığında bey'at vermek üzere minbere ilk çıkanın ve insanları bey'ata teşvik edenin İmam Şâfiî olduğu beyan edilmektedir. Halife Me'mûn: "Bütün konularda Muhammed b. İdrîs'i imtihan ettim. Onu her konuda kâmil buldum." diyerek hayranlığını ifade etmiştir. Kaynaklarda ayrıca Halife Me'mûn'un hilafetinin ileriki yıllarında Mısır'a bir

³⁰ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/106-114, 131, 148, 160-165; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 26, 58; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/283-287; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/275.

³¹ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/107; Kurtubî, *Câmi'u beyânî'l-İlim*, 1/413; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 26, 95; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/280-287; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/312; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/275; Ali b. Osman Cüllâbî el-Hücvirî, *Keşfu'l-mahcûb Hakikat Bilgisi*, nşr. Süleyman Uludağ (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2010), 181.

³² Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/82, 115; 'Askalânî, *Tevâli't-te'sîs*, 79.

³³ İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dımaşk*, 51/323; ayrıca bk. İbnü'l-Esîr, *eş-Şâfiî fi şerhi Müsnedi's-Şâfiî*, 1/48.

elçi göndererek vefatından üç gün öncesinde İmam Şâfiî'ye kadılık teklifinde bulunduğu ifade edilmektedir.³⁴

Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'nin 189/805 tarihindeki vefatından sonra Bağdat'tan ayrılan İmam Şâfiî, Mekke'ye geri dönmüştür. Mekke'de altı yıl kalan İmam Şâfiî 195/810 yılında tekrar ikinci kez hilâfetin başşehri Bağdat'a gelmiş ve burada iki yıl boyunca el-Hasan b. Muhammed ez-Ze'ferânî'nin (ö. 260/874) yanında kalmıştır.³⁵ Halife Ebû Ca'fer el-Mansûr'un (ö. 158/775) yaptırdığı Câmî-i Kebîr'de kendisine ilim halkası tahsis edilen İmam Şâfiî, burada iki yıl boyunca usûl ve fıkhnı neşr etmeye devam etmiştir.³⁶ Bu süre zarfında bölgede bulunan başta Ahmed b. Hanbel olmak üzere Ebû Sevr İbrahim b. Hâlid (ö. 240/854), Ebû Alî el-Hüseyn b. Alî el-Kerâbîsî (ö. 248/862), el-Hâris b. Şüreyh el-Bakkâl ve Ebû Abdurrahman eş-Şâfiî gibi önemli şahsiyetler İmam Şâfiî'nin etrafında toplanmışlardır. Bağdat'ta yer alan ehl-i reye âit yirmi ilim halkası giderek azalırken İmam Şâfiî'nin tesis ettiği halkaya rağbetler çoğalmıştır. İmam Şâfiî'nin ilim meclisi hem hadis hem fıkıh hem de şiir tahsil etmek isteyenler tarafından yoğun ilgiye mazhar olmuştur.³⁷

İmam Şâfiî 199/815'te yeni bir hayata, yeni bir ilmî yaklaşıma sâhip olmak ve görüş ve düşüncelerini daha rahat bir ortamda yaymak üzere Bağdat'tan Mısır'a intikal etmiştir.³⁸ İmam Şâfiî ilk önce Ezdî kabilesine mensup dayılarının daha sonra ise davet üzerine İmâm Mâlik'in önde gelen talebelerinden Ebû Muhammed Abdullah b. Abdulkem'in (ö. 214/829) yanında kalmıştır. Mısır, İmam Şâfiî'nin telif yönünden verimli bir hayat geçirdiği bir mekân olmuştur. *el-Ümm, er-Risâle ve el-Hucce* başta olmak üzere birçok eserini burada telif etmiştir.³⁹ Ömrünün son dört buçuk senesini geçirdiği Mısır, Mâlikî mezhebi müntesiplerinin çoğunlukta olduğu bir beldedir. Burada az sayıda da Hanefî uleması göze çarpmaktadır. Buna rağmen İmam Şâfiî, Mısır'da kaldığı sürede insanların yoğun bir teveccüh ve sevgisine mazhar olmuştur.⁴⁰

Kaynaklarda İmam Şâfiî'nin şemal olarak ince yapılı, uzun boylu ve esmer renginde olduğu beyan edilmektedir. İmam Şâfiî'nin aklı büyük, yüzü güzel, sözü ise edebî ve tatlıdır. İmam Şâfiî, sünnete uymak maksadıyla saç ve sakalını sürekli kınalamıştır. Giyim ve

³⁴ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/156-157; 'Askalânî, *Tevâli't-te'sîs*, 81, 182.

³⁵ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/220; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/280; İbn Hallikân, *Vefayâtul-a'yân*, 4/ 165; İbnü'l-Esîr, *Câmî'u'l-usûl*, 12/868

³⁶ İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/283-287, 343; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/275; Kavâsî, *el-Medhal*, 87-89; Dekar, *el-İmâmü's-Şâfiî*, 125, 147, 151.

³⁷ Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 43; Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/225-226; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/275.

³⁸ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/220, 237; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/276, 280; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/275; Kavâsî, *el-Medhal*, 99-103; Dekar, *el-İmâmü's-Şâfiî*, 147-151.

³⁹ Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 47, 53; Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/234, 238, 242, 246-255, 2/263-300; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/275; Dekar, *el-İmâmü's-Şâfiî*, 151-153.

⁴⁰ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/238; Dekar, *el-İmâmü's-Şâfiî*, 153-158; 'Askalânî, *Tevâli't-te'sîs*, 105; Rifât, *Menâkıb-ı Hazret-i İmâm-ı Şâfiî yâhud Bir Hâtıra*, 18.

kuşamına son derece dikkat eden İmâm-ı Şâfiî, 'كفى بالله ثقة لمحمد بن إدريس' şeklinde nakşı olan bir yüzüğe sahip olmuştur.⁴¹

Hamide bint Nâfi' b. 'Anbese ile evlenen İmâm-ı Şâfiî'nin iki erkek iki kız olmak üzere dört evladı olmuştur. Çocuklarından büyük olanı Ebû Osman Muhammed'dir. Ebû Osman Muhammed zamanın önde gelen âlimlerinden hadis dinlemiş ve ilim öğrenmiştir. Cezîre ve Haleb şehirlerinde kadılık görevinde bulunan Ebû Osman 240/854 yılında Cezîre'de vefat etmiştir. Ahmed b. Hanbel, Ebû Osman'a şöyle seslenmiştir: "Seni üç sebepten dolayı çok seviyorum; sen İmam Şâfiî'nin oğlusun, sen Kureyşlisin ve sen sünnet ehlisin." İmam Şâfiî'nin diğer oğlu Ebu'l-Hasan Muhammed de 231/845 yılında Mısır'da vefat etmiştir. İmam Şâfiî'nin bu oğlu Denânîr ismindeki cariyesindedir. Fâtıma ve Zeynep isminde de iki kız çocuğu kaynaklarda zikredilmektedir.⁴²

Elli dört yıl yaşayan İmam Şâfiî hayatının sonlarına doğru bâsur/hemeroit hastalığına yakalanmıştır. Kanaması artan ve hastalığı uzun süre devam eden ve son zamanlarda da şiddetlenen İmam Şâfiî, 204/820 yılı Receb'in son Cuma gecesi akşam namazını kıldıktan sonra Mısır'da vefat etmiştir. Cenazesi Cuma günü kılınan namazdan sonra el-Karâfetü's-Suğrâ'ya defnedilmiştir.⁴³ Çocukluk yıllarını maddî zorluklarla geçiren İmam Şâfiî hayatının sonunu da maddi sıkıntılar çekerek geçirmiştir. Tasavvufun etkili kalemlerinden Abdülkerim el-Kuşeyrî'nin eserinde kaydettiğine göre İmam Şâfiî vefatı yaklaşınca kendisini falanca şahsın yıkamasını istemiştir. O sırada şehir dışında bulunan bu şahıs şehre geldiğinde kendisine bu durum bildirilmiştir. İmam Şâfiî'nin not defterinin getirilmesini isteyen şahıs İmam Şâfiî'nin yetmiş bin dirhem borcu olduğunu görmüş, tüm borcu ödedikten sonra: "Benim yıkamam işte budur" diyerek oradan ayrılmıştır.⁴⁴

2. İmam Şâfiî'nin Bazı Meziyetleri

Kaynaklarda İmam Şâfiî'nin birçok meziyet ve birçok faziletinden bahsedilmektedir. İmam Şâfiî'nin tüm meziyetlerinin beyanı bu araştırmanın konusu değildir. Bu kısımda İmam Şâfiî'nin ibadet, atıcılık ve tıp olmak üzere üç konudaki meziyet, hassasiyet ve düşünceleri ifade edilecektir.

2.1. İbadet Konusundaki Hassasiyeti

⁴¹ Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 59; Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/77, 240, 2/283-284; İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 9/68; Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 7/311, rivayet no:14603; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/310; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/277; Beyhakî, *Ahkâmü'l-Kur'ân li's-Şâfiî*, 10.

⁴² Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/150, 2/306-315; İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 9/68; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 18/465; Dekar, *el-İmâmü's-Şâfiî*, 68-69.

⁴³ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/237, 2/ 291; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 21, 56; İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 9/67-68; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/280, 432-433; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/325; İbnü'l-Cevzî, *Sifatü's-safve*, 395; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, 10/277; İbn Hallikân, *Vefayâtu'l-a'yân*, 4/165; İbnü'l-Esîr, *Câmi'u'l-usûl*, 12/86.

⁴⁴ Ebu'l-Kâsım Abdülkerim b. Hevâzin el-Kuşeyrî, *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye*, nşr. Halil en-Nâsık (Beirut: Dârü'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1422/2001), 286.

İmam Şâfiî, namazı dinin direği kabul etmiş ve bu ibadete özel bir önem vermiştir. Namazı güzel ve huşulu edâ eden İmam Şâfiî, mümkün mertebe namazlarını hep cemaatle kılmıştır.⁴⁵ Bu hususta cemaatle kılınan namazın daha faziletli olduğunu ifade eden hadisi rehber edinmiş ve bu hadisi rivayet eden râviler arasında kendisi de yer almıştır.⁴⁶

İmam Şâfiî, geceyi üçe taksim etmiş; ilk bölümünü kitap telifine, ikinci bölümünü ibadete ve üçüncü bölümü de istirahatete ayırmıştır.⁴⁷ Fetva vermeye başladığı on beş yaşından vefat edinceye kadar geceleri hep bu şekilde ihyâ ederek geçiren İmam Şâfiî, teheccüd namazına özel bir hassasiyet göstermiştir. İmâm Gazzâlî (ö. 505/1111) İmam Şâfiî'nin gece ibadetlerini aksatmadığını, gece ibadetine müdâvim olduğunu söyleyerek bu hususun onun "velâyet" makamına sâhip olduğuna işaret ettiğini belirtmiştir.⁴⁸ Gazzâlî'nin belirttiği gibi İmam Şâfiî, bazı geceler uyku ağır gelse de gece ibadetini aksatmamıştır. Hatta bazı zamanlar saçının perçemine ip bağlayarak uykusunun dağılmasına gayret göstermiştir.⁴⁹

Birçok gece yanında kalan talebesi el-Hüseyn el-Kerâbîsî (ö.248/862) İmam Şâfiî'nin geceleri namazda genel olarak elli âyetin üstünde okumadığını ancak çok okumak isterse bunun yüz âyeti bulacak şekilde olduğunu ifade etmiştir. İmam Şâfiî kıraatında rahmet âyetleri geldiğinde kendisi ve tüm Müslümanlar için Allah'tan merhamet istemiş, azap âyetleri geldiğinde ise kendisi ve diğer bütün Müslümanlar için hep Allah'a sığınmış ve yalvarmıştır.⁵⁰

İmam Şâfiî'nin ibadet hayatına baktığımızda Kur'ân kıraatının önemli bir yer işgal ettiğini görmekteyiz. Hemen hemen tüm kaynaklarda İmam Şâfiî'nin Kur'ân'ı çok güzel okuduğu beyan edilmektedir. Muhakkak ki bu okuyuşunda dile vukufiyeti ve edebî yönünün güçlü olmasının yanı sıra manaya nüfuzu da etkili olmuştur. Uzak yerlerden bile insanlar gelerek İmam Şâfiî'yi dinlemişler ve onun okuyuşundan manevî lezzet almışlardır. Hüzünlü bir tarzda Kur'ân okuyan İmam Şâfiî günde bir hatim yapmış, Ramazan ayı geldiğinde ise kıraatı fazlaştıran hatim sayısını altmışa tamamlamıştır.⁵¹

Kur'ân'ı hüzünlü okuyan İmam Şâfiî, kendisi okuduğunda duyulduğu gibi başkalarının kıraatını dinlediği zaman da âyetlerin manalarına dalarak aynı şekilde duyulanmıştır. Zâhit ve muttakîlerden el-Hâris b. Lebîd'in okuduğu (Mürselât, 77/38-40.)

⁴⁵ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/240, 2:158, 164, 284.

⁴⁶ İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/269.

⁴⁷ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/242; Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed el- Gazzâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn* (Cidde: Dârü'l-Minhâc, 1432/2011), 1/92; Askalânî, *Tevâli't-te'sîs*, 98;

⁴⁸ Gazzâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn*, 1/91-92.

⁴⁹ İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/308, 391; İbnü'l-Esîr, *eş-Şâfiî fi şerhi Müsnedi's-Şâfiî*, 1/46; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/309, 322.

⁵⁰ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 2/158; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/391

⁵¹ Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 74,118; Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/279-280, 2:158; Bağdâdî, *Târîhu Bağdât*, 2/401; Gazzâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn*, 1/92; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51:392; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/307.

âyetlerini⁵² dinleyen İmam Şâfiî, şiddetli ağlamaya tutularak şöyle demiştir: “Ey Allah'ım! Âriflerin kalbi sana haşyet gösterir. Gâfil ve yalancı olmaktan sana sığınırım.”⁵³ Gazzâlî'nin beyanına göre İmam Şâfiî'nin Kur'an okuduğunda veya dinlediğinde duygusallaşması, ağlaması hatta düşüp bayılması onun havfına ve zühdüne delildir. Bu zühd ve havf hâli ancak ma'rifetullahâ vâsıl olmakla elde edilir. Onun sâhip olduğu bu havf ve zühd hâli furuata âit fikhî meseleleri bilmesinden dolayı değil; Kur'an ve sünnetten çıkarılan uhrevî ilme vâkif olmasından kaynaklanır.⁵⁴

Esasında İmam Şâfiî'nin duygusallaşması hatta düşüp bayılması sadece Kur'an okurken veya dinlerken olmamıştır. O, hadis konusunda da benzer tavırları sergilemiştir. Üstadı Süfyân b. 'Uyeyne'nin (ö.198/814) meclislerine katılan İmam Şâfiî, rekâik konusu içeren bir hadisi dinlediğinde duygusallaşmış, ağlamış ve hatta yere düşerek bayılmıştır. Mecliste bu duruma şahit olanlar Muhammed b. İdris'in öldüğünü zannetmişlerdir. Bu olaya vâkif olan Süfyân b. 'Uyeyne: “Eğer Muhammed b. İdris ölmüş ise zamanın en faziletlisi ölmüştür” diyerek İmam Şâfiî'nin mertebesine işaret etmiştir.⁵⁵

İmam Şâfiî'nin ibadet hayatında namaz ve Kur'an kıraatı önemli bir yer işgal etmektedir. İmam Şâfiî, Kur'an ve diğer ilimleri öğrenme konusunda insanları şu şekilde uarmıştır: “Kur'an'ı öğrenin (hıfzedin)! Çünkü Kur'an'ı öğrenenin kıymeti büyük olur. Fıkıh alanında konuşanın kadri yüce olur. Hadis yazanın hücceti kuvvetli olur. Dil/lügat ile ilgilenenin tabiatı inceleşir. Matematiğe ilgi duyanın görüşü isabetli olur. Nefsini korumayanın ilmi ise hiçbir şekilde kendisine fayda vermez.”⁵⁶

2.2. Atıcılık ve Binicilik Konusundaki Meziyetleri

Ali b. Osman el-Hücvirî (ö. 465/1072), *Keşfu'l-mahcûb* adlı eserinde İmam Şâfiî'nin fütüvvet vasfına vurgu yapmaktadır.⁵⁷ Tasavvufî eserlerde fütüvvet vasfıyla; mertlik, yiğitlik, diğerkâmlık, helal kazanç ve güzel ahlâk gibi bazı hususiyetler ön plana çıkarılmaktadır.⁵⁸ Beyhakî'nin (ö. 458/1066) *Menâkıbü's-Şâfiî* adlı eserindeki kayda göre İmam Şâfiî fütüvveti “hür kimselerin zineti olarak beyan etmiştir.”⁵⁹

⁵² “Bu ayırt edip hüküm verme günüdür ki, sizi de, evvelki (ümme)leri de bir araya toplarız. Eğer sizin (kurtulmak) için bir hileniz varsa, hemen bana hile yapın (da beni atlatın). (Öldükten sonra dirilmeyi) yalan sayanların o gün vay haline!” Bk. *Feyzül-Furkan Kur'an-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali*, çev. Hasan Tahsin Feyizli (İstanbul: Server İletişim, 2007), 580.

⁵³ Gazzâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn*, 1/95; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/336; İbnü'l-Esîr, *eş-Şâfiî fi şerhi Müsnedi's-Şâfiî*, 1/47.

⁵⁴ Bağdâdî, *Târîhu Bağdât*, 2/403; Gazzâlî, *İhyâu ulûmi'd-dîn*, 1/96.

⁵⁵ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 2/175, 240; Beyhakî, *Ma'rifetü's-sünen*, 1/198; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/306.

⁵⁶ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/282; Kurtubî, *Câmi'u beyâni'l-ilim*, 2/1134; Kazvînî, *Şerhu Müsnedi's-Şâfiî*, 1/17.

⁵⁷ Hücvirî, *Keşfu'l-mahcûb*, 181.

⁵⁸ Ömer Sühreverdî, *Tasavvufun Esasları*, çev. Kâmil Yılmaz, İrfan Gündüz (İstanbul: Vefa Yayınları, 1990), 317-318.

⁵⁹ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 2/200.

İmam Şâfiî'nin fütüvvet hassasiyetinin temelinde iki hocası Abdullah b. Mübârek (ö. 181/797) ile Fudayl b. 'Iyâd'ın (ö. 187/803) tesirini görmek gerekir. Horasan kökenli her iki şahsiyet de yiğitlik ve bahadırılıklarıyla temeyyüz etmişlerdir. Fütüvvet konusunda Mekke'de ilk söz söyleyen şahıslardan birisi Fudayl'dır. Fudayl, İmâm Şâfiî'nin tasavvufî neşveyle ve fütüvvet hassasiyetiyle tanışmasında en etkili hocalarından birisidir.⁶⁰ İmam Şâfiî, Mekke'de Fudayl'ın yer yer sohbetlerine katılmış ve onun bazı sözlerini de nakletmiştir.⁶¹

İbn Ebî Hâtim er-Râzî (ö. 327/938) *Âdâbü's-Şâfiî* adlı eserinde İmam Şâfiî'nin ilim ve atıcılık olmak üzere iki şeyi elde etme hususunda çok arzulu ve çok istekli olduğunu beyan etmiştir.⁶² Buna bağlı olarak İmam Şâfiî, "Düşmanlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet hazırlayın..." (el-Enfâl, 8/60.) âyetinde⁶³ ifade edilen kuvvetin "ramy" yani atıcılık olduğunu beyan etmiştir.⁶⁴

Atıcılık konusunda onda on isabete nail olan İmam Şâfiî talimlerine çölün aşırı sıcağında bile devam etmiştir. Bazı tabiplerin sıcakta çok fazla kalırsan verem hastalığına yakalanabilirsin ikazına rağmen o, bu tutkusundan vazgeçmemiş ve talimini zor şartlara rağmen hep devam ettirmiştir. Ayrıca o, diğer insanları da atıcılığı öğrenmeleri konusunda teşvik etmiş ve güzel atış yapanlara hediyelerle taltifte bulunmuştur.⁶⁵

İmam Şâfiî'nin atıcılık dışında bir ilgisi de süvarilik konusunda olmuştur. O, binicilik hususunda da mahareti ve cesaretiyle şöhrat bulmuştur. İmam Şâfiî, Allah yolunda cihat ve murabıtlık görevi için kendisini düşmana karşı hep hazır tutmuştur.⁶⁶ İmam Şâfiî'nin atıcılık ve binicilik konusundaki meziyetleri onun bahadır bir yapıya sahip olduğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir.

2. 3. Tıp ve Sağlıklı Yaşam Konusundaki Hassasiyeti

Kaynaklarda İmam Şâfiî'nin hayatında birçok hastalığa mübtela olduğu ifade edilmektedir. Bu manada İmam Şâfiî yakalandığı hastalıklardan kurtulmak için tedavi ve çare arayışlarına yönelmiştir. Onun bu alandaki bilgisi tecrübî bilgiye dayanmaktadır. Tıp ve sağlıklı yaşam konusunda ilk söz söyleyen şahıslardan birisi İmam Şâfiî'dir. O, bu alandaki çalışmalarından dolayı "fakîhu'l-beden" unvanını almıştır.⁶⁷

⁶⁰ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 2/311; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 4/950; Askalânî, *Tevâli't-te'sîs*, 62-71.

⁶¹ Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 159, 238; Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 2/175.

⁶² Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 24.

⁶³ ... وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ... Bk. Feyizli, *Feyzü'l-Furkan*, 183.

⁶⁴ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 2/127.

⁶⁵ Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 19; Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 1/74, 2/127-129; Bağdâdî, *Târîhu Bağdât*, 3/397; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/307, 310, 322; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/280; Kazvînî, *Şerhu Müsnedi's-Şâfiî*, 1/13.

⁶⁶ İsfehânî, *Hilyetü'l-evliyâ*, 9/77; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/305; İbnü'l-Cevzî, *Sıfatü's-safve*, 391.

⁶⁷ Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 66; Beyhakî, *Ahkâmü'l-Kur'ân li's-Şâfiî*, 10; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/361.

İmam Şâfiî ilmi ikiye ayırmıştır: Bunlardan birisi dinî; diğeri ise dünyevîdir. Ona göre din ilmi fıkıh, dünya ilmi ise tıptır. O, sevenlerini dini konuda fetva verecek bir âlimin ve beden tedavisi konusunda mâhir bir tabibin olmadığı bir yerde oturmamaları konusunda hep uyarmıştır.⁶⁸ Talebesi Ebû Muhammed er-Rebî' b. Süleyman (ö.270 /883) bu konuda İmam Şâfiî'nin şöyle dediğini nakletmiştir: "Bir yerde âdil bir yönetici, akan bir su, rıfk sahibi bir tabip yoksa orada oturma!"⁶⁹

"Beden fakihî" olarak temeyyüz eden İmam Şâfiî'nin sağlıklı yaşam konusunda bazı görüş ve düşüncelerine eserlerde yer verildiği görülmektedir. Bu manada o, geceleyn kaynamış veya kızartılarak pişirilmiş yumurtayı yedikten sonra hemen uyumayı uygun görmemiş ve bu davranışın ölüme sebebiyet verebileceğini ifade etmiştir. Aynı şekilde turunçgilleri yedikten sonra da uyumayı uygun görmemiş, bunun da difteri hastalığına yol açabileceğini beyan etmiştir. İmam Şâfiî, üzüm ve elma suyunu ve ayrıca şeker kamışını deva olarak kabul etmiş, bulanık görmelerde ise göze karaciğer sürülmesini tavsiye etmiştir. Menekşenin de yaraya sürüldüğünde ve içildiğinde veba hastalığına en faydalı tedavi olduğunu söylemiştir.⁷⁰

Fasulyenin beyni kuvvetlendirdiğini ifade eden İmam Şâfiî, haram ve helal ilminden sonra en asaletli ilmin tıp ilmi olduğunu ifade etmiştir. Tıp ilminde Müslümanların geri kalmasından hayıflanan İmam Şâfiî, bu konuda Ehl-i kitabın Müslümanlara galip geldiğini belirterek, Müslümanların ilgisizliğinden, bu ilmi zayi etmelerinden ve bu alanı Yahudi ve Hristiyanlara bırakmalarından şikâyetçi olmuştur.⁷¹

Geceleyn patlıcan yemeğinin yenilmesini de uygun görmeyen İmam Şâfiî, banyodan sonra ise yemek yenilmesini tavsiye etmiştir. Hacamattan sonra ise bir şeylerin yenilmesini uygun görmemiştir. Sebze ağırlıklı beslenmeyi tavsiye ettiği gibi et türü ürünlerinin de yenilmesini tavsiye etmiş ve et yemeğinin akli kuvvetlendirdiğini beyan etmiştir.⁷²

İmam Şâfiî esasen birçok hastalığın ana sebebi olarak çok yeme ve şişmanlık illetini görmektedir. Ona göre şişmanlık bedene tesir ettiği gibi akla da tesir etmektedir. İmam Şâfiî, şişman kimselerin bedenî olarak felah bulmayacağını ifade ettiği gibi⁷³ şişmanlığın akla tesirini de şu şekilde ifade etmiştir: "Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî dışında, şişman olmasına rağmen akıllı olan bir kimse görmedim."⁷⁴ Açlığın önemine dikkat çeken İmam Şâfiî tokluğun bedene ve akla tesirinin yanı sıra kalbe kasvet verdiğini de ifade etmiştir. Ona

⁶⁸ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 2/114-115; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 244.

⁶⁹ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 2/115; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 244.

⁷⁰ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 2/116-120; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 245-246; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/333-336; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/267, 410; Kazvînî, *Şerhu Müsnedi's-Şâfiî*, 1/19.

⁷¹ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 2/116-120; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 245-246; Askalânî, *Tevâli't-te'sîs*, 118; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/333-336; İbn 'Asâkir, *Târîhu medîneti Dimaşk*, 51/267, 410.

⁷² Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 2/119-121; Zehebî, *Târîhu'l-İslâm*, 14/333.

⁷³ İbn Hallikân, *Vefayâtü'l-a'yân*, 1/479.

⁷⁴ Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 98.

göre tokluk, zekiliği giderir, uykuyu celb eder ve ibadet esnasında zafiyet verir. Ayrıca İmam Şâfiî bütün hastalıkların tedavisini mümkün görürken şu üç şey hususunda doktorların bir tedavi bulamadığını da belirtmiştir. Bunlar; ahmaklık, tâûn ve yaşlılık.⁷⁵

Sonuç

Kureyş kabilesine mensup olan İmam Şâfiî, Hicrî ikinci asrın müceddidi olarak kabul edilmektedir. Fakir bir ailede dünyaya gelen İmam Şâfiî iki yaşına geldiğinde babası İdrîs'i kaybederek yetim kalmıştır. Annesi yetim çocuğunu doğum yeri olan Gazze'den alarak ilim tahsil etmesi ve nesebinin zayi olmaması için Mekke'ye getirmiştir.

İmam Şâfiî, Mekke, Medine ve Bağdat olmak üzere üç yerde ilim tahsilinde bulunmuştur. İmam Şâfiî'nin yetişmesinde dört üstadı ön plana çıkmaktadır. Bunlar; Müslim b. Hâlid ez-Zencî, Süfyân b. 'Uyeyne, İmâm Mâlik ve Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'dir. Bağdat'ta kaldığı süre zarfında Halife Hârûn er-Reşîd'in özel sevgi ve takdirini kazanan İmam Şâfiî hayatının son dönemini Mısır'da geçirmiş ve burada vefat etmiştir.

Kaynaklarda İmam Şâfiî'nin pek çok meziyet ve faziletinden bahsedilmektedir. O, kuru bir ilim tahsiliyle yetinmemiştir. Onun şahsında ilim ve amel bütünleşmiştir. İmam Şâfiî'nin ibadet hayatına bakıldığında namaz ve Kur'ân kıraatının önemli bir yer işgal ettiği görülmektedir. Gece namazlarına müdavim olan İmam Şâfiî, Kur'ân'ı çok güzel okumaktadır.

Güzel ahlak ve güzel yaşantı sahibi olan İmam Şâfiî, atıcılık ve süvariliğe özel önem vermiştir. Atıcılık ve süvarilik eğitimlerini hiç aksatmadan devam ettiren İmam Şâfiî, kendisini düşmana karşı hep hazır tutmuştur. Atıcılık ve süvarilik konularındaki meziyeti onun fütüvvet neşvesine sahip, bahadır ve yiğit bir insan olduğunu gösterir.

İmam Şâfiî, atıcılık ve süvarilik dışında tıp alanına da ilgi duymuştur. Onun bu alana ilgi duymasında birçok hastalığa mübtela olması önemli bir etken olmuştur. İmam Şâfiî, tıp ve sağlıklı yaşam konusunda ilk söz söyleyen şahıslardan birisi kabul edilmektedir. Bu alandaki çalışmalarından dolayı kendisine "fakîhu'l-beden" unvanı verilmiştir. Onun bazı hastalıkların tedavisi konusunda öne sürdüğü görüş ve düşüncelerinin kendi tecrübî bilgisine dayandığını hatırlatmak gerekir.

Kaynakça

'Askalânî, İbn Hacer. *Tevâli't-te'sîs li me'âli Muhammed b. İdrîs*. thk. Ebu'l-Fedâ Abdullah el-Kâdî. Beyrût: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1406/1986.

Bağdâdî, Ebû Bekir Ahmed b. Ali el-Hatîb. *Târîhu Bağdât*. thk. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf. 16 cilt. Beyrût: Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, 1422/2002.

Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyin. *Ahkâmü'l-Kur'ân li's-Şâfiî*. nşr. Abdulğınâ Abdulhâlik. Kâhire: Mektebetü'l-Hâncî, 1414/1994.

⁷⁵ Beyhakî, *Menâkıbü's-Şâfiî*, 2/119-121; Râzî, *Âdâbü's-Şâfiî*, 78.

- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyin. *es-Sünenü'l-Kübrâ*. thk. Muhammed Abdulkadir 'Atâ. 10 cilt. Mekke: Mektebetü Dâri'l-Bâz, 1414/1994.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyin. *Ma'rifetü's-sünen ve'l-âsâr*. thk. Abdulmu'tî Emîn Kal'açî. 15 cilt. Pâkistân: Câmî'atü'd-Dirâsâti'l-İslâmiyye, 1412/1991.
- Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed b. el-Hüseyin. *Menâkibü's-Şâfiî*. thk. es-Seyyid Ahmed Sakar. 2 cilt. Kahire: Mektebetü Dâri't-Türâs, 1390/1970.
- Dekar, Abdülğanî. *el-İmâmü's-Şâfiî*. 6. Baskı. Dımaşk: Dârü'l-Kalem, 1417/1996.
- Ebû Dâvud, Süleymân b. el-Eş'as. *Sünenü Ebî Dâvud*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1992.
- Feyzül-Furkan Kur'an-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali*. çev. Hasan Tahsin Feyizli. 4. Baskı. İstanbul: Server İletişim, 2007.
- Gazzâlî, Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed. *İhyâu ulûmi'd-dîn*. 9 cilt. Cidde: Dârü'l-Minhâc, 1432/2011.
- Hücvirî, Ali b. Osman Cüllâbî, *Keşfu'l-mahcûb Hakikat Bilgisi*. nşr. Süleyman Uludağ. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2010.
- İbn 'Asâkir, Ebu'l-Kâsım Alî b. el-Hasan. *Târîhu medîneti Dımaşk*. nşr. Muhibbiddîn Ebî Sa'îd Ömer b. Ğarâme el-'Amravî, 80 cilt. Beyrût: Dârü'l-Fikir, 1415/1995.
- İbn Hallikân, Ebû'l-Abbâs Şemsuddîn Ahmed b. Muhammed. *Vefayâtu'l-a'yân ve enbâu ebnu'z-zaman*. thk. İhsân Abbâs. 7 cilt. Beyrût: Dâru Sâdır, 1994.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmail b. Ömer. *el-Bidâye ve'n-nihâye*. nşr. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî. 21 cilt. Kâhire: Dâru Hecr, 1418/1997.
- İbnü'l-Cevzî, Cemâleddîn Ebü'l-Ferec. *Sıfatü's-safve*. nşr. Hâlid Mustafâ Tarrûsî. Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-Arabî, 1433/2012.
- İbnü'l-Esîr, Ebu's-Se'âdât el-Mübârek b. Muhammed el-Cezerî. *Câmî'u'l-usûl fî ehâdîsi'r-Rasûl*. thk. Abdülkadir el-Arnâûd. Beyrût: Mektebetü'l-Halvânî, 1391/1971.
- İbnü'l-Esîr, el-Mübârek b. Muhammed el-Cezerî. *eş-Şâfiî fi şerhi Müsnedi's-Şâfiî*. thk. Ahmed b. Süleyman, Ebû Temîm Yâsir b. İbrahim. 5 cilt. Riyad: Mektebetü'r-Rüşd, 1426/2005.
- İsfehânî, Ebû Nu'aym Ahmed b. Abdullah. *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ*. 10 cilt. Beyrût: Dârü'l-Kütübi'l-'Arabî, 1394/1974.
- Kavâsî, Ekrem Yûsuf Ömer. *el-Medhal ilâ mezhebi'l-İmâmi's-Şâfiî*. Ürdün: Dârü'n-Nefâis, 1423/2003.
- Kazvînî, Ebu'l-Kâsım Abdülkerîm b. Muhammed. *Şerhu Müsnedi's-Şâfiî*. thk. Ebû Bekir Vâil Muhammed Bekir Zehrân. 4 cilt. Katar: Vüzâratü'l-Evkâf ve's-Şuûni'l-İslâmiyye, 1428/2007.
- Kurtubî, Ebû Ömer Yûsuf b. Abdullah. *Câmî'u beyâni'l-ilim ve fadhîhî*. thk. Ebi'l-Eşbâl ez-Züheyrî. 2 cilt. Su'ûdiyye: Dâru İbni'l-Cevzî, 1414/1994.

- Kuşeyrî, Ebu'l-Kâsım Abdülkerim b. Hevâzin. *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye*. nşr. Halil en-Nâsık. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1422/2001.
- Râzî, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Ebî Hâtim. *Âdâbü's-Şâfiî ve menâkıbuhû*. thk. Abdülğanî Abdülhâlık. Beyrût: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1424/2003.
- Rıfat, Hilmîzâde İbrâhim. *Menâkıb-ı Hazret-i İmâm-ı Şâfiî yâhud Bir Hâtıra*. Dersaadet: Şirket-i Mürettibiyye Matbaası, 1318.
- Sühreverdi, Ömer. *Tasavvufun Esasları*. çev. Kâmil Yılmaz, İrfan Gündüz. İstanbul: Vefa Yayınları, 1990.
- Zehebî, Şemseddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân. *Târîhu'l-İslâm ve vefayâtü'l-meşâhir ve'l-e'lâm*. nşr. Ömer Abdüsselam Tedmirî. Beyrut: Dârü'l-Kitâbi'l-'Arabî, 1407/1987.